

bibliografii w tych dysertacjach, które o alegorezie w pismach pisarzy aleksandryjskich będą choćby tylko wspominać.

W trakcie jej lektury nasuwa się wiele myśli związanych z bardzo aktualnymi we wczesnym chrześcijaństwie koncepcjami eschatologicznymi, pobudzonymi przez Pismo św., a zwłaszcza Apokalipsę (ale nie tylko). Płodność tych doktryn była niemała, także i u późniejszych pisarzy dostrzegalna, choć niekiedy bezpośrednio wyrażana.

Książka ks. Mariusza Szrama, będąca rozprawą habilitacyjną, spełniła nie tylko wymagania stawiane jej jako rozprawie, ale zasługuje w pełni na to, by znaleźć się w rękach czytelników, którzy nie pracują naukowo na tym polu, lecz chcą pogłębić swą wiedzę z zakresu literatury wczesnochrześcijańskiej, a ich zainteresowania sięgają nieco głębiej; po jej przeczytaniu wiedza ta może okazać się przydatna także na terenie ich własnej działalności. Niewielki nakład pracy, jak zwykle uwarunkowany względami finansowymi, może zatem okazać się niewystarczający.

Jerzy Wojtczak-Szyszkowski – Warszawa

BAZIL VEĽKÝ, *Listy II. Hexaémeron*, preložil, úvodnú štúdiu a vysvetlivky napísal a registre zostavil Daniel Škoviera, *Bibliotheca Antiqua Christiana 2*, Prešov 2002, Náboženské vydavateľstvo PETRA, ss. 295 + nlb. 1 + mapa 1.

Oczekiwany przez czytelników kolejny tom słowackiej patrystycznej serii wydawniczej „Bibliotheca Antiqua Christiana” ukazał się w połowie 2002 roku. Podobnie jak pierwszy, tak i jej drugi tom ma dwuczęściową strukturę treściowo-wydawniczą. Pierwsza część tego drugiego tomu serii, zawierająca *Listy* z lat 375-378, oznaczone liczbą 193-334, jest kontynuacją epistolograficznego dorobku Bazylego Wielkiego. Druga część tomu, której zawartość stanowi dziewięć homilii *Hexaémeronu*, albo *homilii o dziele stworzenia w sześciu dniach*¹, ukazuje fragment kaznodziejskiego dorobku tegoż wielkiego Ojca Kościoła z Cezarei Kapadockiej.

W nocie edytorskiej (s. 293) charakteryzującej całościowo strukturę wydawnego tomu, tłumacz wracając do historii przekładu *Listów* oraz ich konspiracyjnego wydania i upowszechnienia podczas totalitarnego prześladowania na Słowacji (1948-1989), przyznaje, że był świadom braków swojego dzieła. Wszystkie je usunął dopiero w związku z przyjęciem propozycji opublikowania *Listów* w serii „Bibliotheca Antiqua Christiana”. Wskazując na krytyczne wydanie greckiego tekstu Y. Courtonne’a² stanowiącego podstawę pracy tłu-

¹ Por. Sv. Bazil Veľký, *Hexaémeron* čiže *Homilie o diele šiestich dní*, ss. 179-282.

² Por. Saint Basile, *Lettres*, éd. Yves Courtonne, II-III, Paris 1961 i 1966, Les Belles Lettres.

macza, Autor informuje czytelników, że wśród listów tego słowackiego przekładu nie ma, skądinąd interesującej, ale apokryficznej korespondencji Bazylego Wielkiego. Do tej zaś grupy *Listów* należą: korespondencja z retorem Libanuszem (*Ep.* 335-359), Julianem Apostatą (*Ep.* 360), Apolinarym (*Ep.* 361-364), cesarzem Teodozjuszem Wielkim (*Ep.* 365) i mnichem Urbikodem (*Ep.* 366).

W tej samej nocy wydawniczej tłumacz przyznaje, że przekład *Hexaéméronu* przygotował wyłącznie dla serii wydawniczej „Bibliotheca Antiqua Christiana”, tłumaczenia zaś dokonał z 2. wydania tekstu krytycznego S. Gieta, wydanego w „Sources Chrésiennes”³. Dodaje również, że św. Bazyl w swoich homiliach przy cytowaniu i komentowaniu Starego Testamentu używał Septuaginty i oryginału Nowego Testamentu. Czytelnik słowacki otrzymał przez to od tłumacza wyjaśnienie, że wprowadzone przez niego do przekładu cytaty biblijne nie będą wiernie odpowiadały oficjalnemu słowackiemu przekładowi Biblii z 1995 roku⁴. Przez wydanie tego tomu kontynuowanej już serii patrystycznej, czytelnik słowacki dostał dalszą możliwość, by się zbliżyć i czerpać z duchowego bogactwa, którym w swoim czasie Ojcowie dzielili się ze współczesnymi.

Tadeusz Leander Pietras OSPPE
– Vranov n/Topl’ou, Słowacja

Ks. Norbert WIDOK, *Physis w pismach Grzegorza z Nazjanzu. Studium z teologii patrystycznej*, Opole 2001, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO, ss. 303.

Wśród pozycji związanych z myślą Ojców Kościoła, jakie ukazały się w ostatnim czasie, z dużą satysfakcją odnotowujemy te, które wiążą się z tradycją patrystyki greckiej; ta bowiem, mimo wszystko, jest nieco mniej reprezentowana w bibliografii i to nie tylko polskiej, a wpływ na to ma zarówno wielość wątków poruszanej problematyki i nierzadko niejasność wypowiedzi (jak np. w pismach Klemensa Aleksandryjskiego), jak i trudny język; w aktualnej bowiem sytuacji nauka języka greckiego nie znajduje właściwego miejsca nawet na studiach filologicznych, a cóż dopiero teologicznych; ten problem ciągle czeka na pozytywne rozwiązanie, na razie jednak kryzys ulega coraz większemu pogłębieniu. Z tym większym zainteresowaniem bierzemy do ręki publikacje, które opierają się na źródłach greckich, myślimy tu oczywiście

³ Basile de Césarée, *Homélie sur Hexaéméron*, par Stanislas Giet, 2. édition augmentée, SCh 26bis, Paris 1968.

⁴ Por. *Sväte Písmo Starého i Nového zákona. Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda*, Rím 1995.